

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δεύτερο τμήμα)

της 14ης Φεβρουαρίου 2019*

«Προδικαστική παραπομπή – Άρθρα 56 και 63 ΣΛΕΕ – Ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – Ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων – Εθνική νομοθεσία προβλέπουσα την ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και συνάπτονται με μη αδειοδοτημένο πιστωτή – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – Άρθρο 17, παράγραφος 1 – Σύμβαση πιστώσεως συναφθείσα από φυσικό πρόσωπο με σκοπό την παροχή υπηρεσιών τουριστικών καταλυμάτων – Έννοια του “καταναλωτή” – Άρθρο 24, σημείο 1 – Αποκλειστικές διεθνείς δικαιοδοσίες σε υποθέσεις εμπράγματων δικαιωμάτων επί ακινήτων – Αγωγή περί ακυρώσεως σύμβασης πιστώσεως και περί εξαλείψεως από το κτηματολόγιο της εγγραφείσας εμπράγματης ασφάλειας»

Στην υπόθεση C-630/17,

με αντικείμενο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως δυνάμει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, που υπέβαλε το Orđinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (ειρηνοδικείο Ριέκα – μόνιμο τμήμα του Ραμπ, Κροατία) με απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2017, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 9 Νοεμβρίου 2017, στο πλαίσιο της δίκης

Anica Milivojević

κατά

Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δεύτερο τμήμα),

συγκείμενο από τους K. Lenaerts, Πρόεδρο του Δικαστηρίου, προεδρεύοντα του δευτέρου τμήματος, A. Prechal, C. Toader (εισηγήτρια), A. Rosas και M. Ilešić, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: E. Tanchev

γραμματέας: M. Aleksejev, προϊστάμενος τμήματος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ’ ακροατηρίου συζήτησεως της 5ης Σεπτεμβρίου 2018,

λαμβάνοντας υπόψη τις παρατηρήσεις που υπέβαλαν:

- η Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen, εκπροσωπούμενη από τους D. Malnar, M. Mlinac, P. G. Baučić, P. Novak, M. Sabolek, E. Garankić και A. Đureta, odvjetnici, επικουρούμενους από τον T. Borić, profesor,
- η Κροατική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον T. Galli,

* Γλώσσα διαδικασίας: η κροατική.

– η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη από την M. Heller καθώς και από τους L. Malferrari και M. Mataija,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 14ης Νοεμβρίου 2018,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Η αίτηση προδικαστικής αποφάσεως αφορά την ερμηνεία των άρθρων 56 και 63 ΣΛΕΕ, καθώς και του άρθρου 4, παράγραφος 1, του άρθρου 17, του άρθρου 24, σημείο 1, και του άρθρου 25 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2012, L 351, σ. 1).
- 2 Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Anica Milivojević, κατοίκου Κροατίας, και της Raiffeisenbank St. Stefan-Jagerberg-Wolfsberg eGen (στο εξής: Raiffeisenbank), εταιρίας αυστριακού δικαίου, με αντικείμενο αγωγή, ασκηθείσα από την A. Milivojević, με την οποία ζητείται η ακύρωση της συναφθείσας με τη Raiffeisenbank συμβάσεως πιστώσεως και της συμβολαιογραφικής πράξεως περί συστάσεως υποθήκης προς εξασφάλιση της εκ της συμβάσεως αυτής απαιτήσεως, καθώς και η εξάλειψη της εγγραφείσας στο κτηματολόγιο εμπράγματης αυτής ασφάλειας.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

- 3 Οι αιτιολογικές σκέψεις 6, 15 και 18 του κανονισμού 1215/2012 έχουν ως εξής:

«(6) Για να επιτευχθεί ο στόχος της ελεύθερης κυκλοφορίας των αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, είναι αναγκαίο και ενδεδειγμένο οι κανόνες σχετικά με τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση των αποφάσεων να καθορίζονται από δεσμευτικό και άμεσα εφαρμοστέο νομοθέτημα της Ένωσης.

[...]

(15) Οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας θα πρέπει να παρουσιάζουν υψηλό βαθμό προβλεψιμότητας και να βασίζονται στην αρχή της γενικής δωσδικίας της κατοικίας του εναγομένου. [...]

[...]

(18) Στις συμβάσεις ασφάλισης, καταναλωτών και εργασίας είναι σκόπιμο να προστατεύεται το αδύναμο μέρος με ευνοϊκότερους για τα συμφέροντά του κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας.»
- 4 Το άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού ορίζει τα εξής:

«Με την επιφύλαξη των διατάξεων του παρόντος κανονισμού, τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους.»

5 Το άρθρο 8, σημείο 4, του ως άνω κανονισμού έχει ως εξής:

«Ένα πρόσωπο που έχει την κατοικία του στο έδαφος κράτους μέλους μπορεί επίσης να εναχθεί:

[...]

4) ως προς διαφορές εκ συμβάσεως, εάν η αγωγή μπορεί να συνδυασθεί με αγωγή κατά του ιδίου εναγομένου σε διαφορές που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτου, ενώπιον του δικαστηρίου του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου.»

6 Κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του ίδιου κανονισμού:

«Σε συμβάσεις που ο σκοπός τους μπορεί να θεωρηθεί ξένος προς την επαγγελματική δραστηριότητα του προσώπου που τις καταρτίζει, του καταναλωτή, η διεθνής δικαιοδοσία καθορίζεται από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος [...].»

7 Το άρθρο 18, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 1215/2012 προβλέπει:

«1. Αγωγή του καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλομένου ασκείται είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο αντισυμβαλλόμενος είτε, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία του αντισυμβαλλομένου, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή.

2. Αγωγή του αντισυμβαλλομένου κατά του καταναλωτή ασκείται μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.»

8 Κατά τις διατάξεις του άρθρου 19 του κανονισμού αυτού:

«Παρέκκλιση από τις διατάξεις του παρόντος τμήματος είναι δυνατή μόνο με συμφωνία:

1) μεταγενέστερη της γένεσης της διαφοράς· ή

2) που επιτρέπει στον καταναλωτή να προσφύγει και σε άλλα δικαστήρια εκτός από αυτά που προβλέπονται στο παρόν τμήμα· ή

3) που έχει συναφθεί μεταξύ καταναλωτή και αντισυμβαλλομένου με κατοικία ή συνήθη διαμονή, κατά το χρόνο σύναψης της σύμβασης, στο ίδιο κράτος μέλος και απονέμει διεθνή δικαιοδοσία στα δικαστήρια αυτού του κράτους μέλους, εκτός αν το δίκαιο αυτού του κράτους μέλους απαγορεύει τέτοια συμφωνία.»

9 Το άρθρο 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του εν λόγω κανονισμού ορίζει τα εξής:

«Τα ακόλουθα δικαστήρια κράτους μέλους έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία των διαδίκων:

1) σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων και μισθώσεων ακινήτων, τα δικαστήρια του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου.»

10 Κατά το άρθρο 25, παράγραφοι 1 και 4, του ίδιου κανονισμού:

«1. Αν τα μέρη, ανεξαρτήτως του τόπου κατοικίας τους, συμφώνησαν ότι ένα δικαστήριο ή τα δικαστήρια κράτους μέλους θα δικάζουν τις διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση, το δικαστήριο αυτό ή τα δικαστήρια του κράτους αυτού έχουν διεθνή

δικαιοδοσία, εκτός αν η συμφωνία είναι άκυρη ως προς την ουσιαστική της ισχύ της βάσει της νομοθεσίας του οικείου κράτους μέλους. Αυτή η δικαιοδοσία είναι αποκλειστική εκτός αν τα μέρη συμφώνησαν άλλως. [...]

[...]

4. Οι συμφωνίες διεθνούς δικαιοδοσίας, καθώς και οι ανάλογες ρήτρες της συστατικής πράξεως του trust δεν παράγουν αποτελέσματα, αν είναι αντίθετες προς τις διατάξεις των άρθρων 15, 19 ή 23 ή αν τα δικαστήρια τη διεθνή δικαιοδοσία των οποίων αποκλείουν έχουν αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία σύμφωνα με το άρθρο 24.»

- 11 Το άρθρο 66, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, που διέπει τη *ratione temporis* εφαρμογή του, ορίζει τα εξής:

«Ο παρών κανονισμός εφαρμόζεται μόνο στις αγωγές που ασκούνται, στα δημόσια έγγραφα που εκδίδονται ή καταγράφονται και τους δικαστικούς συμβιβασμούς που εγκρίνονται ή συνάπτονται κατά ή μετά την 10η Ιανουαρίου 2015.»

Το κροατικό δίκαιο

Νόμος περί ενοχικών σχέσεων

- 12 Το άρθρο 322 του *Zakon o obveznim odnosima* (νόμου περί ενοχικών σχέσεων), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της υποθέσεως της κύριας δίκης (*Narodne novine*, br. 78/2015) (στο εξής: νόμος περί ενοχικών σχέσεων), ορίζει τα εξής:

«(1) Οποιαδήποτε συμφωνία αντίθετη προς το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Κροατίας, προς κανόνες αναγκαστικού δικαίου ή προς τα χρηστά ήθη είναι άκυρη, εκτός εάν ο σκοπός του παραβιασθέντος κανόνα αναφέρεται σε άλλη έννομη συνέπεια ή ο νόμος ορίζει άλλως στη συγκεκριμένη περίπτωση.

(2) Αν η σύναψη μιας συγκεκριμένης συμβάσεως απαγορεύεται μόνον σε ένα από τα συμβαλλόμενα μέρη, η σύμβαση είναι εντούτοις έγκυρη, εκτός εάν ο νόμος ορίζει άλλως στη συγκεκριμένη περίπτωση, το δε μέρος που παρέβη την εκ του νόμου απαγόρευση υποχρεούται να επωμισθεί τις εντεύθεν απορρέουσες συνέπειες.»

- 13 Το άρθρο 323, παράγραφος 1, του εν λόγω νόμου προβλέπει τα εξής:

«Στην περίπτωση που η σύμβαση είναι άκυρη, έκαστος συμβαλλόμενος υποχρεούται να αποδώσει στον αντισυμβαλλόμενο οτιδήποτε έλαβε βάσει της άκυρης συμβάσεως και, όταν τούτο δεν είναι δυνατό ή όταν η φύση της εκπληρωθείσας υποχρεώσεως δεν το επιτρέπει, υποχρεούται να καταβάλει επαρκή χρηματική αποζημίωση, η οποία καθορίζεται σε συνάρτηση με τις ισχύουσες κατά την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως τιμές, εκτός εάν ο νόμος ορίζει άλλως.»

Ο νόμος περί καταναλωτικής πίστωσης

- 14 Ο *Zakon o potrošačkom kreditiranju* (νόμος περί καταναλωτικής πίστωσης, *Narodne novine*, br. 75/2009) (στο εξής: νόμος περί καταναλωτικής πίστωσης) ετέθη σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 2010. Το άρθρο 29, παράγραφος 1, του νόμου αυτού ορίζει ότι, υπό την επιφύλαξη ορισμένων εξαιρέσεων, ο νόμος αυτός δεν εφαρμόζεται στις συμβάσεις πιστώσεως που είχαν συναφθεί πριν από την έναρξη της ισχύος του.

15 Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε με τον Zakon o izmjeni i dopunama Zakona o potrošačkom kreditiranju (νόμο για την τροποποίηση και τη συμπλήρωση του νόμου περί καταναλωτικής πίστεως, *Narodne novine*, br. 102/2015) (στο εξής: τροποποιηθείς νόμος περί καταναλωτικής πίστεως).

16 Το άρθρο 19 j του τροποποιηθέντος νόμου περί καταναλωτικής πίστεως, που φέρει τον τίτλο «Ακυρότητα των συμβάσεων και συνέπειες της ακυρότητας», έχει ως εξής:

«1) Όταν η σύμβαση πιστώσεως έχει συναφθεί από πιστωτή ή από μεσίτη πιστώσεων που δεν είναι κάτοχος της αδείας που απαιτείται προκειμένου να παρέχει υπηρεσίες καταναλωτικής πίστεως ή να ενεργεί ως μεσίτης υπηρεσιών καταναλωτικής πίστεως, η σύμβαση είναι άκυρη.

2) Όταν οι ληφθείσες παροχές πρέπει να επιστραφούν κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, ο καταναλωτής υποχρεούται να καταβάλει τόκους επί του ληφθέντος ποσού από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση που διαπιστώνει την ακυρότητα κατέστη τελεσίδικη.»

17 Κατά το άρθρο 19 I του τροποποιηθέντος νόμου περί καταναλωτικής πίστεως, το οποίο φέρει τον τίτλο «Διεθνής δικαιοδοσία»:

«1) Στο πλαίσιο των διαφορών από συμβάσεις πιστώσεως, η αγωγή του καταναλωτή κατά του αντισυμβαλλομένου του μπορεί να ασκηθεί είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου ο αντισυμβαλλόμενος έχει την έδρα του είτε, ανεξαρτήτως της έδρας του αντισυμβαλλομένου, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας του καταναλωτή.

2) Αγωγή του αντισυμβαλλομένου κατά του καταναλωτή ασκείται μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής.

[...]

Νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά

18 Το άρθρο 1, που επιγράφεται «Αντικείμενο του νόμου», του Zakon o ništetnosti ugovora o kreditu s međunarodnim obilježjima sklopljenih u Republici Hrvatske s neovlaštenim vjeronjnikom (νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και συνάπτονται στη Δημοκρατία της Κροατίας με μη αδειοδοτημένο πιστωτή, *Narodne novine*, br. 72/2017, στο εξής: νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά), ορίζει τα εξής:

«1) Ο παρών νόμος εφαρμόζεται στις συμβάσεις πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και έχουν συναφθεί στη Δημοκρατία της Κροατίας μεταξύ οφειλετών και μη αδειοδοτημένων πιστωτών [...].

2) Ο παρών νόμος έχει εφαρμογή και σε άλλες δικαιοπραξίες που καταρτίζονται στη Δημοκρατία της Κροατίας μεταξύ οφειλετών και μη αδειοδοτημένων πιστωτών, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο σύμβαση πιστώσεως και έχουν διεθνή χαρακτηριστικά κατά την έννοια της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου ή οι οποίες στηρίζονται σε τέτοια σύμβαση.»

19 Το άρθρο 2 του νόμου αυτού, το οποίο επιγράφεται «Ορισμοί», προβλέπει τα εξής:

«Κατά την έννοια του παρόντος νόμου, οι κάτωθι όροι έχουν τις ακόλουθες σημασίες:

– “οφειλέτης”: κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο στο οποίο χορηγήθηκε πίστωση δυνάμει συμβάσεως πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά ή κάθε άλλο πρόσωπο που έχει δεσμευθεί υπέρ του λήπτη της εν λόγω πιστώσεως ως συνοφειλέτης, ενεχυραστής, συνοφειλέτης ενεχυραστής ή εγγυητής

- “μη αδειοδοτημένος πιστωτής”: κάθε νομικό πρόσωπο που συνομολόγησε τη χορήγηση πιστώσεως σε οφειλέτη βάσει συμβάσεως πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά, του οποίου η καταστατική έδρα βρίσκεται εκτός της Δημοκρατίας της Κροατίας κατά τον χρόνο συνάψεως της συμβάσεως με διεθνή χαρακτηριστικά και το οποίο προσφέρει ή παρέχει πιστωτικές υπηρεσίες στη Δημοκρατία της Κροατίας, μολονότι δεν πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία που διέπει την παροχή τέτοιων υπηρεσιών και, ειδικότερα, δεν διαθέτει τις άδειες και/ή την έγκριση των αρμόδιων αρχών της Δημοκρατίας της Κροατίας
 - “σύμβαση πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά”: κάθε σύμβαση πιστώσεως, δανειακή σύμβαση ή άλλη σύμβαση με την οποία ένας μη αδειοδοτημένος πιστωτής χορηγεί στον οφειλέτη ορισμένο χρηματικό ποσό και με την οποία ο οφειλέτης αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει τους συμπεφωνημένους τόκους και να επιστρέψει το ληφθέν ποσό εντός της προθεσμίας και συμφώνως προς τους όρους που έχουν συνομολογηθεί.»
- 20 Υπό τον τίτλο «Ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως», το άρθρο 3 του εν λόγω νόμου προβλέπει τα εξής:
- «1) Οι συμβάσεις πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και συνάπτονται στη Δημοκρατία της Κροατίας μεταξύ οφειλετών και μη αδειοδοτημένων πιστωτών είναι άκυρες.
- 2) Κατά παρέκκλιση από την παράγραφο 1 του παρόντος άρθρου, η ακυρότητα δεν μπορεί να προβληθεί όταν η σύμβαση έχει εκτελεστεί στο σύνολό της.»
- 21 Το άρθρο 4 του ιδίου νόμου, με τίτλο «Ακυρότητα άλλων δικαιοπραξιών», προβλέπει τα εξής:
- «Όλες οι συμβολαιογραφικές πράξεις που καταρτίζονται βάσει άκυρης συμβάσεως ή συνδέονται με άκυρη σύμβαση κατά την έννοια του άρθρου 3 του παρόντος νόμου είναι άκυρες.»
- 22 Το άρθρο 7 του νόμου σχετικά με την ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά, το οποίο διέπει «[τ]α αποτελέσματα της ακυρότητας», προβλέπει τα εξής:
- «Κάθε συμβαλλόμενος υποχρεούται να αποδώσει στον αντισυμβαλλόμενο οτιδήποτε έλαβε βάσει της άκυρης συμβάσεως και, όταν τούτο δεν είναι δυνατό ή όταν η φύση της εκπληρωθείσας υποχρέωσης δεν το επιτρέπει, υποχρεούται να καταβάλει επαρκή χρηματική αποζημίωση, η οποία καθορίζεται σε συνάρτηση με τις ισχύουσες κατά την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως τιμές.»
- 23 Το άρθρο 8 του εν λόγω νόμου καθορίζει τους κανόνες διεθνούς δικαιοδοσίας ως εξής:
- «1) Σε περίπτωση διαφορών που απορρέουν από συμβάσεις πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά κατά την έννοια του παρόντος νόμου, ο οφειλέτης δύναται να ασκήσει αγωγή κατά του μη αδειοδοτημένου πιστωτή είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο εδρεύει ο μη αδειοδοτημένος πιστωτής είτε (ανεξαρτήτως της έδρας του μη αδειοδοτημένου πιστωτή) ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου κατοικίας ή της έδρας του οφειλέτη.
- 2) Η αγωγή του μη αδειοδοτημένου πιστωτή κατά του οφειλέτη, κατά την έννοια της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου, δύναται να ασκηθεί μόνον ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο οποίο ο οφειλέτης έχει την κατοικία ή την έδρα του. Το εφαρμοστέο δίκαιο στις άκυρες συμβάσεις κατά την έννοια του παρόντος νόμου είναι αποκλειστικά το δίκαιο της Κροατίας και το δικαστήριο που επιλαμβάνεται αγωγής για την κήρυξη της ακυρότητας τέτοιας συμβάσεως θα εφαρμόσει επί της αγωγής τον παρόντα νόμο, δίχως να εξετάσει αν υφίστανται τεκμήρια περί εφαρμογής του δικαίου του τόπου συνάψεως της συμβάσεως δυνάμει άλλων νομοθετημάτων.»

24 Το άρθρο 10 του εν λόγω νόμου έχει ως εξής:

«1) Οι συμβάσεις πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά, κατά την έννοια του παρόντος νόμου, που συνήφθησαν στη Δημοκρατία της Κροατίας πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου μεταξύ οφειλετών και μη αδειοδοτημένων πιστωτών, είναι άκυρες από τη σύναψή τους και παράγουν τα αποτελέσματα που προβλέπονται στο άρθρο 7.

2) Άλλες δικαιοπραξίες που καταρτίστηκαν στη Δημοκρατία της Κροατίας πριν από την έναρξη ισχύος του παρόντος νόμου μεταξύ οφειλετών και μη αδειοδοτημένων πιστωτών, οι οποίες έχουν ως αντικείμενο σύμβαση πιστώσεως και έχουν διεθνή χαρακτηριστικά κατά την έννοια της παραγράφου 1 του άρθρου 1 του παρόντος άρθρου ή οι οποίες στηρίζονται σε τέτοια σύμβαση, είναι άκυρες από την κατάρτισή τους και παράγουν τα αποτελέσματα που προβλέπονται στο άρθρο 7.»

Η διαφορά της κύριας δίκης και τα προδικαστικά ερωτήματα

- 25 Στις 23 Απριλίου 2015, η A. Milivojević άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu (ειρηνοδικείου Ριέκα – μόνιμο τμήμα του Ραμπ, Κροατία), αγωγή κατά της Raiffeisenbank, ζητώντας την ακύρωση της συμβάσεως πιστώσεως που είχαν συνάψει οι διάδικοι την 5η Ιανουαρίου 2007, για ποσό ύψους 47 000 ευρώ (στο εξής: επίμαχη σύμβαση), και της συμβολαιογραφικής πράξεως περί συστάσεως υποθήκης προς εξασφάλιση της εκ της συμβάσεως αυτής απαιτήσεως καθώς και την εξάλειψη αυτής της εγγραφείσας στο κτηματολόγιο εμπράγματης ασφάλειας.
- 26 Προς στήριξη της αγωγής της, η A. Milivojević επικαλέστηκε τις διατάξεις του άρθρου 322, παράγραφος 1, του νόμου περί ενοχικών σχέσεων κατά τις οποίες σύμβαση αντίθετη προς το Σύνταγμα της Δημοκρατίας της Κροατίας, προς κανόνες αναγκαστικού δικαίου ή προς τα χρηστά ήθη είναι άκυρη.
- 27 Μολονότι δεν αμφισβητείται στην υπόθεση της κύριας δίκης ότι η Raiffeisenbank ήταν ένας «μη αδειοδοτημένος πιστωτής», κατά την έννοια του άρθρου 2 του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά, ήτοι ένας εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος πιστωτής, που δεν είχε δεόντως εξουσιοδοτηθεί από τη Hrvatska narodna banka (κεντρική τράπεζα της Κροατίας) να χορηγεί πιστώσεις στην Κροατία, εντούτοις το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει ότι οι διάδικοι διαφωνούν επί ορισμένων πραγματικών περιστατικών που αφορούν ιδίως τον τόπο της συνάψεως της επίμαχης συμβάσεως. Ενώ η Raiffeisenbank υποστηρίζει ότι η σύμβαση αυτή συνήφθη στην Αυστρία, η A. Milivojević ισχυρίζεται ότι συνήφθη στην Κροατία.
- 28 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, η A. Milivojević ισχυρίστηκε ότι η επίμαχη σύμβαση είχε συναφθεί από μεσίτη στον οποίο έχει καταβάλει προμήθεια, με σκοπό την επέκταση και την ανακαίνιση της κατοικίας της, ώστε να δημιουργηθούν διαμερίσματα προς εκμίσθωση στην τουριστική αγορά. Από την απόφαση αυτή προκύπτει επίσης ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί το ενδεχόμενο ένα μέρος του δανείου να χρησιμοποιήθηκε για ιδιωτικούς σκοπούς. Η A. Milivojević, εξάλλου, ανέφερε ότι είχε την πρόθεση να αποπληρώσει το δάνειο χάρη στα κέρδη της δραστηριότητας αυτής.
- 29 Από τη δικογραφία που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο προκύπτει επίσης ότι η επίμαχη σύμβαση περιείχε ρήτρα παρεκτάσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας, υπέρ είτε των αυστριακών δικαστηρίων είτε των δικαστηρίων της κατοικίας του οφειλέτη.
- 30 Η συζήτηση περατώθηκε στις 3 Ιανουαρίου 2017.

- 31 Εντούτοις, μετά την έναρξη της ισχύος, στις 14 Ιουλίου 2017, του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά, με διάταξη της 10ης Αυγούστου 2017, η προφορική διαδικασία επαναλήφθηκε.
- 32 Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι η επίμαχη σύμβαση, εφόσον αποδειχθεί ότι συνήφθη στην Κροατία, ενδέχεται να είναι πλέον άκυρη βάσει των διατάξεων του εν λόγω νόμου, λαμβανομένης υπόψη της αναδρομικής εφαρμογής του.
- 33 Συνεπώς, το εν λόγω δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, επί της συμβατότητας του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά με τα άρθρα 56 και 63 ΣΛΕΕ, στο μέτρο που θεωρεί ότι ο εν λόγω νόμος ενδέχεται να προσβάλλει την ελευθερία της Raiffeisenbank περί παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Το εν λόγω δικαστήριο αμφιβάλλει κατά πόσον οι σκοποί που προβάλλει η Κροατική Κυβέρνηση προς στήριξη της αναδρομικής εφαρμογής του εν λόγω νόμου μπορούν να δικαιολογήσουν μια τέτοια προσβολή.
- 34 Το αιτούν δικαστήριο επισημαίνει επίσης ότι ο νόμος περί καταναλωτικής πίστωσης, όπως έχει ερμηνευθεί από το *Vrhovni sud* (Ανώτατο Δικαστήριο, Κροατία), δεν μπορεί να στηρίξει τη διαπίστωση περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν συναφθεί πριν από την έναρξη ισχύος του εν λόγω νόμου, όπως τροποποιήθηκε, ήτοι στις 30 Σεπτεμβρίου 2015.
- 35 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο διευκρινίζει ότι, μετά από συνάντηση μεταξύ του προέδρου του πολιτικού τμήματος του *Vrhovni sud* (Ανώτατο Δικαστήριο) και των προέδρων των πολιτικών τμημάτων των *Županijski sudovi* (περιφερειακών δικαστηρίων, Κροατία), που πραγματοποιήθηκε στις 11 και 12 Απριλίου 2016, το *Vrhovni sud* (Ανώτατο Δικαστήριο) αποφάσισε, με έγγραφο της 12ης Απριλίου 2016, τα εξής:

«3.1. (διεθνής δικαιοδοσία)

Στο πλαίσιο των διαφορών που αφορούν την ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν συναφθεί μεταξύ Κροατών φυσικών προσώπων (καταναλωτών) και αλλοδαπών νομικών προσώπων (τραπεζών), στις οποίες το ζήτημα της διεθνούς δικαιοδοσίας κρίνεται μετά την 1η Ιουλίου 2013, το αρμόδιο κροατικό δικαστήριο είναι πάντα αυτό που καθορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 16 του κανονισμού [(ΕΚ) 44/2001 του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 2000, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις (ΕΕ 2001, L 12, σ. 1),] και του άρθρου 17 του κανονισμού [1215/2012].

3.2. (ακυρότητα της συμβάσεως)

Μολονότι η σύναψη τέτοιων συμβάσεων απαγορεύθηκε στα αλλοδαπά τραπεζικά ιδρύματα που δεν ήσαν κάτοχοι της αδείας που απαιτείται για την παροχή τέτοιων υπηρεσιών στη Δημοκρατία της Κροατίας, οι συμβάσεις αυτές δεν είναι άκυρες, δεδομένου ότι η συνέπεια αυτή δεν προβλεπόταν ούτε από τον νόμο περί τραπεζών ούτε από τον νόμο περί πιστωτικών ιδρυμάτων πριν από την 30ή Σεπτεμβρίου 2015, ημερομηνία κατά την οποία προβλέφθηκε η συνέπεια αυτή [κατόπιν της θέσεως σε ισχύ του τροποποιηθέντος νόμου περί καταναλωτικής πίστωσης].»

- 36 Δεύτερον, το αιτούν δικαστήριο διερωτάται σχετικά με διάφορες πτυχές που συνδέονται με τη διεθνή δικαιοδοσία του προς εκδίκαση της υποθέσεως της κύριας δίκης, υπό το πρίσμα των διατάξεων του κανονισμού 1215/2012. Συναφώς, το εν λόγω δικαστήριο αποφαίνεται ότι δύναται, βάσει των διατάξεων του κροατικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, να εξετάσει τη διεθνή δικαιοδοσία του σε αυτό το στάδιο της εκκρεμούσας ενώπιόν του δίκης.
- 37 Το εν λόγω δικαστήριο έχει αμφιβολίες ως προς τη συμβατότητα του άρθρου 8 του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά με τους κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που θεσπίζει ο κανονισμός 1215/2012. Διερωτάται επίσης αν, λαμβανόμενης

υπόψη της νομολογίας του Δικαστηρίου, ιδίως των αποφάσεων της 3ης Ιουλίου 1997, Benincasa (C-269/95, EU:C:1997:337), και της 20ής Ιανουαρίου 2005, Gruber (C-464/01, EU:C:2005:32), η επίμαχη σύμβαση μπορεί να χαρακτηριστεί ως «σύμβαση συναπτόμενη με καταναλωτή» καθώς και αν η διαφορά της κύριας δίκης εμπίπτει στους κανόνες περί αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων, τους οποίους προβλέπει το άρθρο 24, σημείο 1, του κανονισμού αυτού.

38 Υπό τις συνθήκες αυτές, το *Općinski sud u Rijeci – Stalna služba u Rabu* (ειρηνοδικείο Ριέκα – μόνιμο τμήμα του Ραμπ) αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

- «1) Αντίκεινται τα άρθρα 56 και 63 [ΣΛΕΕ] στις διατάξεις του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και συνάπτονται στην [Κροατία] με μη αδειοδοτημένο πιστωτή [...], και συγκεκριμένα στις διατάξεις του άρθρου 10 του ως άνω νόμου, οι οποίες ρυθμίζουν την ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως και άλλων δικαιοπραξιών που καταρτίζονται συνεπεία της συναφθείσας μεταξύ οφειλέτη (κατά την έννοια των άρθρων 1 και 2, πρώτη περίπτωση, του προαναφερθέντος νόμου) και μη αδειοδοτημένου πιστωτή (κατά την έννοια του άρθρου 2, δεύτερη περίπτωση, του ίδιου νόμου) δανειακής συμβάσεως ή ερείδονται επ' αυτής, ακόμη και αν καταρτίστηκαν προ της ενάρξεως ισχύος του ως άνω νόμου, και μάλιστα από την κατάρτισή τους, με αποτέλεσμα να υποχρεούται καθένα από τα συμβαλλόμενα μέρη να αποδώσει στο άλλο όσα τυχόν έλαβε βάσει της άκυρης συμβάσεως και, όταν αυτό δεν είναι δυνατόν ή όταν η φύση της εκπληρωθείσας υποχρεώσεως δεν το επιτρέπει, να υφίσταται υποχρέωση καταβολής επαρκούς χρηματικής αποζημίωσης η οποία διαμορφώνεται σε συνάρτηση προς τις ισχύουσες κατά την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως τιμές;
- 2) Αντίκειται ο κανονισμός [1215/2012], και συγκεκριμένα το άρθρο του 4, παράγραφος 1, και το άρθρο του 25, στις διατάξεις του άρθρου 8, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και συνάπτονται στην [Κροατία] με μη αδειοδοτημένο πιστωτή [...], το οποίο ορίζει ότι, σε διαφορές στο πλαίσιο συμβάσεων πιστώσεως οι οποίες έχουν διεθνή χαρακτηριστικά κατά την έννοια του εν λόγω νόμου, ο οφειλέτης δύναται να εναγάγει τον μη αδειοδοτημένο πιστωτή ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την έδρα του ο τελευταίος ή, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η έδρα του μη αδειοδοτημένου πιστωτή, ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου όπου ο οφειλέτης έχει την κατοικία ή έδρα του, ενώ ο μη αδειοδοτημένος πιστωτής, κατά την έννοια του προαναφερθέντος νόμου, μπορεί να κινήσει ένδικη διαδικασία κατά του οφειλέτη μόνο ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχει την κατοικία ή έδρα του ο τελευταίος;
- 3) Πρόκειται για σύμβαση που συνάπτει καταναλωτής κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 και κατά το λοιπό νομικό κεκτημένο της Ένωσης, όταν ο δικαιούχος του δανείου είναι φυσικό πρόσωπο το οποίο συνήψε δανειακή σύμβαση προκειμένου να επενδύσει σε ενοικιαζόμενα διαμερίσματα διακοπών με σκοπό την άσκηση δραστηριοτήτων στεγάσεως και την ιδιωτική παροχή υπηρεσιών τουριστικού καταλύματος;
- 4) Έχουν οι διατάξεις του άρθρου 24, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012 την έννοια ότι τα δικαστήρια της Δημοκρατίας της Κροατίας έχουν διεθνή δικαιοδοσία επί υποθέσεως που αποσκοπεί στην κήρυξη της ακυρότητας δανειακής συμβάσεως και των συναφών εγγυοδοτικών δηλώσεων και στην άρση υποθήκης στο κτηματολόγιο, όταν, προκειμένου να παρασχεθεί εγγύηση για την εκπλήρωση των απορρεουσών από τη δανειακή σύμβαση υποχρεώσεων, η εν λόγω υποθήκη συστάθηκε επί ακινήτων του οφειλέτη ευρισκομένων εντός της επικράτειας της Δημοκρατίας της Κροατίας;»

Επί των προδικαστικών ερωτημάτων

Επί της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου να απαντήσει στο πρώτο ερώτημα

- 39 Η Κροατική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να εξετάσει το πρώτο ερώτημα, στο μέτρο που η επίδικη σύμβαση συνήφθη στις 5 Ιανουαρίου 2007, ήτοι πριν από την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση την 1η Ιουλίου 2013. Υποστηρίζει ότι το Δικαστήριο δεν είναι αρμόδιο να απαντήσει σε προδικαστικό ερώτημα περί ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης υποβαλλόμενο από δικαστήριο κράτους μέλους, όταν τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων το δίκαιο αυτό θα έπρεπε να εφαρμοσθεί είναι προγενέστερα της προσχώρησης του εν λόγω κράτους μέλους στην Ένωση. Κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, η εν λόγω κυβέρνηση υποστήριξε επίσης ότι η σύμβαση αυτή είχε καταγγελθεί το 2012.
- 40 Συναφώς, διαπιστώνεται, πρώτον, ότι το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, στο πλαίσιο του πρώτου ερωτήματος, ως προς τη συμβατότητα με τις διατάξεις των άρθρων 56 και 63 ΣΛΕΕ του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά, ο οποίος εξεδόθη κατόπιν της προσχώρησης της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ένωση. Θεωρεί ότι, δυνάμει της αναδρομικής του ισχύος, ο νόμος αυτός μπορεί να έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης και να επηρεάσει τις συναφθείσες προ της προσχώρησης συμβάσεις πιστώσεως καθώς και τις άλλες δικαιοπραξίες που συνδέονται με τέτοιες συμβάσεις.
- 41 Δεύτερον, μολονότι είναι αληθές ότι η επίμαχη σύμβαση πιστώσεως συνήφθη προ της εν λόγω προσχώρησης και παρά το γεγονός ότι φέρεται να καταγγέλθηκε πριν από αυτήν, γεγονός που δεν μνημονεύεται στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, εντούτοις από την εν λόγω αίτηση προκύπτει ότι ορισμένα αποτελέσματα που συνδέονται με τη σύμβαση αυτή και με τις δικαιοπραξίες που συνδέονται με τη σύμβαση αυτή, όπως η εγγραφή της υποθήκης την εξάλειψη της οποίας ζητεί η Α. Milinojević, εξακολουθούν να παράγονται.
- 42 Πάντως, όπως προκύπτει από το άρθρο 2 της πράξεως περί των όρων προσχώρησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση της Δημοκρατίας της Κροατίας και των προσαρμογών της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, της Συνθήκης για τη Λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (ΕΕ 2012, L 112, σ. 21), οι διατάξεις των αρχικών Συνθηκών, ιδίως τα άρθρα 56 και 63 ΣΛΕΕ, δεσμεύουν τη Δημοκρατία της Κροατίας από την ημερομηνία προσχώρησής της, με συνέπεια να εφαρμόζεται επί των μελλοντικών αποτελεσμάτων των καταστάσεων που δημιουργήθηκαν πριν από την προσχώρηση (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 29ης Ιανουαρίου 2002, Pokrzeptowicz-Meyer, C-162/00, EU:C:2002:57, σκέψη 50).
- 43 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι τα επιχειρήματα που προέβαλε η Κροατική Κυβέρνηση για να αμφισβητήσει την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου να αποφανθεί επί του πρώτου ερωτήματος πρέπει να απορριφθούν, στο μέτρο που, μολονότι η επίμαχη στο πλαίσιο της διαφοράς της κύριας δίκης σύμβαση είχε συναφθεί πριν από την προσχώρηση της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ένωση, εντούτοις το ερώτημα αυτό αφορά, εν προκειμένω, ένα ζήτημα ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης του οποίου η απάντηση ενδέχεται να θέσει εν αμφιβόλω τη συμβατότητα με το δίκαιο αυτό εθνικής ρυθμίσεως που εξεδόθη από το εν λόγω κράτος μέλος μετά την ημερομηνία αυτή και η οποία παράγει επίσης έννομα αποτελέσματα επί της συμβάσεως αυτής μετά την εν λόγω προσχώρηση.

Επί του παραδεκτού του πρώτου, του δεύτερου και του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

- 44 Η Raiffeisenbank καθώς και η Κροατική Κυβέρνηση, στηριζόμενες στον ισχυρισμό ότι δεν αποδείχθηκε ότι ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά έχει εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης, συμπεραίνουν ότι το πρώτο προδικαστικό ερώτημα έχει υποθετικό χαρακτήρα.

- 45 Η Κροατική Κυβέρνηση προέβαλε επίσης ότι είναι απαράδεκτο το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, θεωρώντας ότι δεν είναι δυνατή πλέον η επίκληση των διατάξεων στις οποίες παρέπεμψε το αιτούν δικαστήριο, στο πλαίσιο των ερωτημάτων του, ήτοι του άρθρου 4, παράγραφος 1, και του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, άπαξ η Raiffeisenbank παρέστη ενώπιον του δικαστηρίου αυτού. Όσον αφορά το άρθρο 25 του ίδιου κανονισμού, η εν λόγω κυβέρνηση υποστηρίζει ότι δεν προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως ότι οι διάδικοι έχουν συνάψει συμφωνία παρεκτάσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας.
- 46 Όσον αφορά το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, πρέπει να σημειωθεί ότι, μολοντί, στο παρόν στάδιο της διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιόν του, το αιτούν δικαστήριο δεν έχει ακόμη αποφανθεί επί του πραγματικού ζητήματος του προσδιορισμού του τόπου συνάψεως της επίμαχης συμβάσεως, ενός ουσιώδους ζητήματος σχετικά με την εφαρμογή του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά, συμφώνως προς το άρθρο 3 του νόμου αυτού, εντούτοις η περίπτωση αυτή δεν περιορίζει την εξουσία του να εκτιμήσει σε ποιο στάδιο της διαδικασίας αυτής είναι αναγκαία, για τους σκοπούς της, η υποβολή αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο (πρβλ. αποφάσεις της 22ας Ιουνίου 2010, Melki και Abdeli, C-188/10 και C-189/10, EU:C:2010:363, σκέψη 41, καθώς και της 4ης Ιουνίου 2015, Kernkraftwerke Lippe-Ems, C-5/14, EU:C:2015:354, σκέψη 31), η δε επιλογή του καταλληλότερου χρόνου προς τούτο ανήκει στην αποκλειστική αρμοδιότητά του (πρβλ. απόφαση της 15ης Μαρτίου 2012, Sibilio, C-157/11, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2012:148, σκέψη 31).
- 47 Όσον αφορά το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, υπενθυμίζεται ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, στο πλαίσιο της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων την οποία καθιερώνει το άρθρο 267 ΣΛΕΕ, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, το οποίο έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της μέλλουσας να εκδοθεί δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα της προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο. Συνεπώς, εφόσον τα υποβληθέντα ερωτήματα αφορούν την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης, το Δικαστήριο υποχρεούται κατ' αρχήν να απαντήσει (απόφαση της 6ης Μαρτίου 2018, SEGRO και Horváth, C-52/16 και C-113/16, EU:C:2018:157, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 48 Κατά πάγια επίσης νομολογία, για τα σχετικά με την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ερωτήματα που έχει υποβάλει το εθνικό δικαστήριο, εντός του πραγματικού και κανονιστικού πλαισίου το οποίο έχει προσδιορίσει με δική του ευθύνη και την ακρίβεια του οποίου δεν οφείλει να ελέγξει το Δικαστήριο, ισχύει τεκμήριο λυσιτέλειας (απόφαση της 14ης Ιουνίου 2017, Online Games κ.λπ., C-685/15, EU:C:2017:452, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Το Δικαστήριο μπορεί να μην αποφανθεί επί αιτήσεως εθνικού δικαστηρίου μόνον όταν είναι πρόδηλο ότι η ζητούμενη ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης ουδεμία σχέση έχει με το υποστατό ή με το αντικείμενο της διαφοράς της κύριας δίκης ή ακόμη όταν το πρόβλημα είναι υποθετικής φύσεως ή όταν το Δικαστήριο δεν διαθέτει τα πραγματικά και νομικά στοιχεία τα οποία είναι απαραίτητα προκειμένου να δώσει χρήσιμη απάντηση στα ερωτήματα που του υποβάλλονται, καθώς και προκειμένου να κατανοήσει τους λόγους για τους οποίους το εθνικό δικαστήριο φρονεί ότι υπάρχει ανάγκη να απαντηθούν τα ερωτήματα αυτά ώστε να αποφανθεί επί της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιόν του (πρβλ. απόφαση της 8ης Σεπτεμβρίου 2016, Politanò, C-225/15, EU:C:2016:645, σκέψη 22 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εν προκειμένω, αντιθέτως προς όσα υποστηρίζει η Κροατική Κυβέρνηση, δεν προκύπτει ότι το ζήτημα που τίθεται με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα είναι υποθετικής φύσεως.
- 49 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι το πρώτο, το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα είναι παραδεκτά.

Επί του πρώτου ερωτήματος

50 Με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν τα άρθρα 56 και 63 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθούν υπό την έννοια ότι αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, οι συμβάσεις πιστώσεως και οι ερειδόμενες επ' αυτών δικαιοπράξεις, που συνάπτονται στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους μεταξύ των οφειλετών και των πιστωτών, οι οποίοι είναι εγκατεστημένοι σε άλλο κράτος μέλος και δεν είναι κάτοχοι αδείας εκδοθείσας από τις αρμόδιες αρχές του πρώτου κράτους μέλους, προκειμένου να ασκούν τη δραστηριότητά τους στο έδαφός του, να είναι άκυρες από της συνάψεώς τους, έστω και εάν συνήφθησαν πριν από την έναρξη της ισχύος της εν λόγω νομοθεσίας.

Επί της εφαρμοστέας ελευθερίας κυκλοφορίας

51 Δεδομένου ότι το προδικαστικό ερώτημα υποβλήθηκε υπό το πρίσμα τόσο του άρθρου 56 ΣΛΕΕ όσο και του άρθρου 63 ΣΛΕΕ, πρέπει να προσδιοριστεί, κατ' αρχάς, αν και, ενδεχομένως, σε ποιο βαθμό εθνική νομοθεσία όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη μπορεί να επηρεάσει την άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών και/ή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων.

52 Εν προκειμένω, από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως προκύπτει ότι ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά αφορά χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες παρεχόμενες από πιστωτικά ιδρύματα που έχουν την καταστατική τους έδρα εκτός της επικράτειας της Κροατίας και τα οποία δεν διαθέτουν τις άδειες και/ή την έγκριση από τις αρμόδιες αρχές της Κροατίας, που προβλέπονται προς τούτο από το εθνικό δίκαιο.

53 Συναφώς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι τέτοιες πράξεις κατ' επάγγελμα χορηγήσεως πιστώσεων υπάγονται, κατ' αρχήν, τόσο στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, κατά την έννοια των άρθρων 56 ΣΛΕΕ επ., όσο και στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, κατά την έννοια των άρθρων 63 ΣΛΕΕ επ. (απόφαση της 22ας Νοεμβρίου 2018, Vorarlberger Landes- und Hypothekenbank, C-625/17, EU:C:2018:939, σκέψη 23 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

54 Σε περίπτωση κατά την οποία συγκεκριμένο εθνικό μέτρο αφορά ταυτοχρόνως την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, πρέπει να εξεταστεί σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η άσκηση των θεμελιωδών αυτών ελευθεριών και αν, υπό τις περιστάσεις της υποθέσεως της κύριας δίκης, μία εξ αυτών υπερισχύει της άλλης. Κατ' αρχήν, το Δικαστήριο εξετάζει το επίμαχο μέτρο, κατ' αρχήν, υπό το φως μίας και μόνον από τις δύο αυτές θεμελιώδεις ελευθερίες αν προκύπτει ότι, υπό τις περιστάσεις της συγκεκριμένης υποθέσεως, η μία εξ αυτών είναι εντελώς δευτερεύουσα σε σχέση με την άλλη και μπορεί να προσαρτηθεί σε αυτήν (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 70 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

55 Στο μέτρο που, στην υπόθεση της κύριας δίκης, ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά προβλέπει ότι είναι άκυρη κάθε σύμβαση που συνάπτεται στην Κροατία από μη αδειοδοτημένο πιστωτή με έδρα εκτός του εν λόγω κράτους μέλους, ένα τέτοιο νομικό καθεστώς έχει ως αποτέλεσμα να επηρεάζει την πρόσβαση στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες στην κροατική αγορά των επιχειρηματιών που είναι εγκατεστημένοι σε άλλα κράτη μέλη και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που απαιτούνται από τη νομοθεσία αυτή, και επηρεάζει καθοριστικά την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Επειδή οι περιορισμοί τους οποίους επιφέρει η εν λόγω νομοθεσία στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων αποτελούν αναπόδραστη συνέπεια του περιορισμού που επιβλήθηκε στην παροχή υπηρεσιών (απόφαση της 3ης Οκτωβρίου 2006, Fidium Finanz, C-452/04, EU:C:2006:631, σκέψη 48 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία), παρέλκει η εξέταση της συμβατότητάς της υπό το πρίσμα των άρθρων 63 ΣΛΕΕ επ.

56 Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί το υποβληθέν ερώτημα μόνον υπό το πρίσμα των άρθρων 56 ΣΛΕΕ επ. περί ελεύθερης παροχής των υπηρεσιών, υπό το πρίσμα της παραδοχής ότι η επίμαχη σύμβαση συνήφθη στην Κροατία, ζήτημα πραγματικό που εναπόκειται πάντως στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του άρθρου 56 ΣΛΕΕ

57 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, που προβλέπεται στο άρθρο 56 ΣΛΕΕ, επιτάσσει την εξάλειψη κάθε δυσμενούς διακρίσεως, λόγω της ιθαγένειάς του, εις βάρος του εγκατεστημένου σε άλλο κράτος μέλος παρέχοντος υπηρεσίες, αλλά και την κατάργηση κάθε περιορισμού, έστω και αν αυτός τυγχάνει αδιακρίτως εφαρμογής τόσο επί των ημεδαπών παρεχόντων υπηρεσιών όσο και επί εκείνων των άλλων κρατών μελών, οσάκις μπορεί να παρεμποδίσει, να παρενοχλήσει ή να καταστήσει λιγότερο ελκυστικές τις δραστηριότητες του παρέχοντος υπηρεσίες ο οποίος είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος όπου νομίμως παρέχει ανάλογες υπηρεσίες (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, σκέψη 35 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

58 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου προκύπτει επίσης ότι η δραστηριότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος που συνίσταται στη χορήγηση πιστώσεων συνιστά υπηρεσία κατά την έννοια του άρθρου 56 ΣΛΕΕ (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

59 Όπως προκύπτει από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, στην κροατική έννομη τάξη, η ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως που συνάπτονται με μη αδειοδοτημένο πιστωτή προβλέπεται τόσο από τον τροποποιηθέντα νόμο περί καταναλωτικής πίστωσης, όσο και από τον νόμο περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά. Εντούτοις, το πεδίο εφαρμογής των δύο αυτών νόμων δεν συμπίπτει απολύτως, δεδομένου ότι αυτό του δεύτερου νόμου είναι ευρύτερο, στο μέτρο που, όπως προκύπτει από το άρθρο του 1, παράγραφος 1, εκτείνεται σε όλες τις συμβάσεις πιστώσεως, περιλαμβανομένων εκείνων που συνάπτονται για επαγγελματικούς σκοπούς. Αντιθέτως, ο τροποποιηθείς νόμος περί καταναλωτικής πίστωσης αφορά μόνον τις συμβάσεις που συνάπτονται από καταναλωτές.

60 Όπως προκύπτει επίσης από την αίτηση προδικαστικής αποφάσεως, για την περίοδο από 1ης Ιουλίου 2013, ημερομηνία προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ένωση, έως την 30ή Σεπτεμβρίου 2015, ημερομηνία ενάρξεως ισχύος του τροποποιηθέντος νόμου περί καταναλωτικής πίστωσης, η εν λόγω ακυρότητα πλήττει μόνον τις συμβάσεις πιστώσεως που συνάπτονται από μη αδειοδοτημένους πιστωτές που έχουν την έδρα τους εκτός της Κροατίας, δυνάμει της αναδρομικής εφαρμογής του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά.

61 Πράγματι, όπως προκύπτει από την ερμηνεία του τροποποιηθέντος νόμου περί καταναλωτικής πίστωσης, την οποία έχει δώσει το Vrhovni sud (Ανώτατο Δικαστήριο), η ακυρότητα των συμβάσεων καταναλωτικής πίστωσης που έχουν συναφθεί με μη αδειοδοτημένο πιστωτή δεν ισχύει, βάσει του νόμου αυτού, αναδρομικά σε καταστάσεις προγενέστερες της θέσεώς του σε ισχύ, ήτοι προ της 30ής Σεπτεμβρίου 2015.

62 Κατά συνέπεια, στο μέτρο που ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά εισάγει ένα κατά παρέκκλιση καθεστώς για ορισμένες χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες σε συνάρτηση με το κατά πόσον ο πιστωτής έχει την έδρα του σε κράτος μέλος άλλο από εκείνο όπου παρέχεται η υπηρεσία, επιβάλλεται το συμπέρασμα ότι το κροατικό δίκαιο εισήγαγε μια άμεση δυσμενή διάκριση εις βάρος των πιστωτών που ήσαν εγκατεστημένοι εκτός της Κροατίας μέχρι τις 30 Σεπτεμβρίου 2015, ημερομηνία από την οποία η ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν συναφθεί με μη αδειοδοτημένο πιστωτή επεκτάθηκε στις συμβάσεις με πιστωτές εγκατεστημένους στο εν λόγω κράτος μέλος.

- 63 Από την ημερομηνία αυτή και εφεξής, δεδομένου ότι το καθεστώς ακυρότητας εφαρμόζεται αδιακρίτως σε όλους τους μη αδειοδοτημένους πιστωτές, ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά συνεπάγεται, για την περίοδο αυτή, περιορισμό στην άσκηση της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.
- 64 Πράγματι, όπως προκύπτει από τη νομολογία του Δικαστηρίου, στην έννοια του περιορισμού εμπίπτουν τα μέτρα που λαμβάνει κράτος μέλος τα οποία, μολονότι εφαρμόζονται αδιακρίτως, επηρεάζουν την πρόσβαση στην αγορά των επιχειρήσεων άλλων κρατών μελών (απόφαση της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România, C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Εν προκειμένω, ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά εξαρτά την πρόσβαση στην κροατική αγορά των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών των πιστωτών που έχουν την έδρα τους εκτός της Κροατίας από τη λήψη αδείας από την εθνική τράπεζα της Κροατίας και καθιστά τοιούτοτρόπως λιγότερο ελκυστική την πρόσβαση στην αγορά αυτή, με αποτέλεσμα να θίγει την ελευθερία την οποία κατοχυρώνει το άρθρο 56 ΣΛΕΕ.
- 65 Πρέπει ως εκ τούτου να εξετασθεί, πρώτον, εάν οι σκοποί για τους οποίους εξεδόθη ο νόμος αυτός μπορούν να δικαιολογήσουν παρέκκλιση βάσει του άρθρου 52 ΣΛΕΕ και, δεύτερον, εάν ο εν λόγω νόμος δικαιολογείται από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, αρκεί βεβαίως, σε μια τέτοια περίπτωση, να είναι κατάλληλος για τη διασφάλιση της πραγματώσεως του επιδιωκόμενου σκοπού και να μη βαίνει πέραν του αναγκαίου ορίου για την επίτευξή τους (πρβλ. απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, Citroën Belux, C-265/12, EU:C:2013:498, σκέψη 37 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 66 Όσον αφορά, κατ' αρχάς, την περίοδο μεταξύ της ημερομηνίας προσχωρήσεως της Δημοκρατίας της Κροατίας στην Ένωση και της 30ής Σεπτεμβρίου 2015, από τη νομολογία του Δικαστηρίου συνάγεται ότι, στον βαθμό που η επίμαχη στην κύρια δίκη περιοριστική νομοθεσία εισάγει άμεση δυσμενή διάκριση, η δικαιολόγησή της θα ήταν δυνατή μόνο για λόγους δημοσίας τάξεως, δημοσίας ασφαλείας και δημοσίας υγείας, όπως προβλέπονται στο άρθρο 52 ΣΛΕΕ στο οποίο παραπέμπει το άρθρο 62 ΣΛΕΕ (πρβλ. αποφάσεις της 9ης Σεπτεμβρίου 2010, Engelmann, C-64/08, EU:C:2010:506, σκέψη 34, της 22ας Οκτωβρίου 2014, Blanco και Fabretti, C-344/13 και C-367/13, EU:C:2014:2311, σκέψη 38, καθώς και της 28ης Ιανουαρίου 2016, Laezza, C-375/14, EU:C:2016:60, σκέψη 26).
- 67 Πράγματι, η προβολή αυτού του δικαιολογητικού λόγου προϋποθέτει την ύπαρξη πραγματικής και αρκούντως σοβαρής απειλής θίγουσας θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας (απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-546/07, EU:C:2010:25, σκέψη 49 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 68 Όπως προκύπτει από τις γραπτές και προφορικές παρατηρήσεις της Κροατικής Κυβερνήσεως, ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά εξεδόθη για να προστατεύσει έναν μεγάλο αριθμό Κροατών πολιτών που είχαν συνάψει συμβάσεις πιστώσεως με πιστωτές που ασκούσαν τις δραστηριότητές τους χωρίς να είναι δεόντως αδειοδοτημένοι από την εθνική τράπεζα της Κροατίας. Συναφώς, η Κροατική Κυβέρνηση ανέφερε ότι, κατά τα έτη 2000-2010, περίπου 3 000 συμβάσεις πιστώσεως συνολικού ύψους περίπου 360 εκατομμυρίων ευρώ, συνήφθησαν από μη αδειοδοτημένους πιστωτές. Ο νόμος αυτός εξεδόθη ως ύστατη λύση, αφότου διάφορα νομοθετήματα, που είχαν εκδοθεί πριν από αυτόν, επιχειρήσαν άνευ αποτελέσματος να άρουν τις συνέπειες τέτοιων συμβάσεων, γεγονός που δικαιολογεί την αναδρομική του εφαρμογή. Ο εν λόγω νόμος σκοπεί επίσης στη διατήρηση της δημοσίας τάξεως, της φήμης και της ομαλής λειτουργίας του χρηματοπιστωτικού τομέα, στην προστασία του πλέον αδυνάμου συμβαλλομένου και, ιδίως, των δικαιωμάτων των καταναλωτών.
- 69 Λαμβανομένων υπόψη των επιδιωκόμενων σκοπών από την επίμαχη στην κύρια δίκη εθνική νομοθεσία, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, μολονότι η Κροατική Κυβέρνηση επικαλείται την έννοια της δημοσίας τάξεως, εντούτοις ουδέν πειστικό στοιχείο προσκομίζει δυνάμενο να εμπίπτει στην εν λόγω έννοια, η οποία, όπως υπεμνήσθη στη σκέψη 67 της παρούσας αποφάσεως, προϋποθέτει την ύπαρξη πραγματικής και αρκούντως σοβαρής απειλής, θίγουσας θεμελιώδες συμφέρον της κοινωνίας,

οι δε θεωρήσεις οικονομικής φύσεως δεν μπορούν κατά τα λοιπά να δικαιολογήσουν παρέκκλιση βάσει του άρθρου 52 ΣΛΕΕ (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 21ης Ιανουαρίου 2010, Επιτροπή κατά Γερμανίας, C-546/07, EU:C:2010:25, σκέψη 51).

- 70 Εν συνεχεία, πρέπει να εξεταστεί σε ποιο βαθμό οι περιορισμοί που συνεπάγεται το επίμαχο καθεστώς ακυρότητας μπορούν να δικαιολογηθούν από επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος, κατά την έννοια της νομολογίας που παρατίθεται στη σκέψη 64 της παρούσας αποφάσεως, για την περίοδο από την 30ή Σεπτεμβρίου 2015 και εφεξής.
- 71 Συναφώς, διαπιστώνεται ότι μεταξύ των επιτακτικών λόγων γενικού συμφέροντος, που επικαλείται η Δημοκρατία της Κροατίας, περιλαμβάνονται αυτοί που έχουν ήδη αναγνωριστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου, ήτοι οι επαγγελματικοί κανόνες που αποσκοπούν στην προστασία των αποδεκτών της υπηρεσίας (απόφαση της 25ης Ιουλίου 1991, *Collectieve Antennevoorziening Gouda*, C-288/89, EU:C:1991:323, σκέψη 14), η καλή φήμη του χρηματοπιστωτικού τομέα (απόφαση της 10ης Μαΐου 1995, *Alpine Investments*, C-384/93, EU:C:1995:126, σκέψη 44), καθώς και η προστασία των καταναλωτών (απόφαση της 18ης Ιουλίου 2013, *Citroën Belux*, C-265/12, EU:C:2013:498, σκέψη 38).
- 72 Εντούτοις, πρέπει να υπομνησθεί ότι οι δικαιολογητικοί λόγοι που μπορούν να προβληθούν από το κράτος μέλος πρέπει να συνοδεύονται από κατάλληλες αποδείξεις ή από ανάλυση της καταλληλότητας και της αναλογικότητας του περιοριστικού μέτρου που λαμβάνεται από το κράτος μέλος αυτό, καθώς και από συγκεκριμένα στοιχεία που να μπορούν να στηρίξουν την επιχειρηματολογία του. Συνεπώς, αν ένα κράτος μέλος προτίθεται να επικαλεστεί σκοπό ικανό να δικαιολογήσει εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών, το οποίο απορρέει από περιοριστικό εθνικό μέτρο, οφείλει να παράσχει στο δικαστήριο το οποίο καλείται να αποφανθεί επ' αυτού του ζητήματος όλα τα στοιχεία που θα του δώσουν τη δυνατότητα να εξακριβώσει ότι το εν λόγω μέτρο όντως ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις που απορρέουν από την αρχή της αναλογικότητας (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 6ης Μαρτίου 2018, *SEGRO και Horváth*, C-52/16 και C-113/16, EU:C:2018:157, σκέψη 85).
- 73 Εν προκειμένω, ελλείψει τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο νόμος περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά βαίνει προδήλως πέραν αυτού που είναι αναγκαίο για την επίτευξη των σκοπών που επιδιώκει, στο μέτρο που, μέσω ενός γενικού κανόνα αναδρομικής ισχύος και αυτόματης εφαρμογής, προβλέπει την ακυρότητα όλων των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και συνάπτονται με μη αδειοδοτημένους πιστωτές, εξαιρουμένων εκείνων των συμβάσεων που έχουν εκτελεσθεί καθ' ολοκληρίαν.
- 74 Όπως, εξάλλου, επισημαίνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, θα μπορούσαν να είχαν ληφθεί άλλα μέτρα, λιγότερο περιοριστικά της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, προκειμένου να εξασφαλισθεί ο έλεγχος της νομιμότητας των συμβάσεων πιστώσεως και η προστασία του ασθενέστερου μέρους, όπως, μεταξύ άλλων, κανονιστικές ρυθμίσεις που να εξουσιοδοτούν τις αρμόδιες αρχές να παρεμβαίνουν, κατόπιν κοινοποιήσεως ή αυτεπαγγέλτως, σε περίπτωση αθέμιτων εμπορικών πρακτικών ή προσβολής των δικαιωμάτων των καταναλωτών.
- 75 Λαμβανομένου υπόψη του συνόλου των ανωτέρω σκέψεων, στο πρώτο προδικαστικό ερώτημα προσέχει η απάντηση ότι το άρθρο 56 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, οι συμβάσεις πιστώσεως και οι δικαιοπραξίες που ερείδονται επ' αυτών, οι οποίες συνάπτονται στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους μεταξύ οφειλετών και εγκατεστημένων σε άλλο κράτος μέλος πιστωτών, που δεν είναι κάτοχοι αδειας εκδοθείσας από τις αρμόδιες αρχές του πρώτου κράτους μέλους, προκειμένου να ασκήσουν τη δραστηριότητά τους στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, να είναι άκυρες από της συνάψεώς τους, έστω και εάν συνήφθησαν πριν από την έναρξη ισχύος της εν λόγω νομοθεσίας.

Επί του δεύτερου ερωτήματος

- 76 Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 4, παράγραφος 1, και το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία, στο πλαίσιο διαφορών που αφορούν συμβάσεις πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού, παρέχει τη δυνατότητα στους οφειλέτες να ασκήσουν αγωγή κατά των μη αδειοδοτημένων πιστωτών, είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχουν την έδρα τους οι εν λόγω πιστωτές είτε ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου όπου οι εναγόμενοι έχουν την κατοικία ή την έδρα τους, και απονέμει αρμοδιότητα για την εκδίκαση της αγωγής των εν λόγω πιστωτών κατά των οφειλετών τους αποκλειστικώς στα δικαστήρια του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου έχουν την κατοικία τους οι οφειλέτες, είτε είναι καταναλωτές είτε επαγγελματίες.
- 77 Προκαταρκτικώς, πρέπει να επισημανθεί ότι ο κανονισμός 1215/2012 εφαρμόζεται στις αγωγές που ασκήθηκαν από τις 10 Ιανουαρίου 2015 και εφεξής. Δεδομένου ότι η αγωγή της κύριας δίκης ασκήθηκε στις 23 Απριλίου 2015 και έχει ως αντικείμενο, λαμβανομένων υπόψη της έννομης σχέσεως μεταξύ των διαδίκων της κύριας δίκης, της νομικής βάσεως και των προϋποθέσεων ασκήσεώς της, αστική και εμπορική υπόθεση, κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού, οι διατάξεις του εφαρμόζονται εν προκειμένω.
- 78 Όπως προκύπτει από την απόφαση περί παραπομπής, το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά παρέχει στον οφειλέτη το δικαίωμα να επιλέξει μεταξύ των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου έχει την έδρα του ο μη αδειοδοτημένος πιστωτής και των δικαστηρίων της κατοικίας του, ενώ ο πιστωτής πρέπει να στραφεί στα δικαστήρια του τόπου κατοικίας του οφειλέτη του.
- 79 Κατά το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου περί ακυρότητας των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά, ο εν λόγω νόμος εφαρμόζεται σε παρόμοιες συμβάσεις που συνήφθησαν στη Κροατία μεταξύ οφειλετών και πιστωτών, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η ιδιότητα του οφειλέτη, είτε είναι καταναλωτής είτε επαγγελματίας.
- 80 Στο μέτρο που το άρθρο 8, παράγραφοι 1 και 2, του εν λόγω νόμου εφαρμόζεται επίσης στις διαφορές μεταξύ επαγγελματιών, διαπιστώνεται ότι αποκλίνει από τον κανόνα της γενικής διεθνούς δικαιοδοσίας του άρθρου 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012, ήτοι της διεθνούς δικαιοδοσίας των δικαστηρίων της κατοικίας του εναγομένου, στο μέτρο που επεκτείνει σε όλους τους οφειλέτες το πεδίο εφαρμογής των πλέον προστατευτικών κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας τους οποίους εισάγει, ως εξαίρεση, το άρθρο 18, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού αποκλειστικώς προς όφελος των καταναλωτών.
- 81 Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι, στο πλαίσιο του συστήματος του κανονισμού 1215/2012, η διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους στο έδαφος του οποίου ο εναγόμενος έχει την κατοικία του αποτελεί τη γενική αρχή. Μόνον κατ' εξαίρεση από την εν λόγω αρχή προβλέπει η διάταξη αυτή περιοριστικώς απαριθμούμενες περιπτώσεις, κατά τις οποίες ο εναγόμενος δύναται ή πρέπει να εναχθεί ενώπιον δικαστηρίου άλλου κράτους μέλους (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψη 27). Κατά συνέπεια, η πρόβλεψη από κράτος μέλος, στην εθνική του νομοθεσία, κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας που εισάγουν εξαίρεση από την ανωτέρω γενική αρχή και οι οποίοι δεν προβλέπονται από άλλη διάταξη του κανονισμού αυτού, αντιβαίνει στο σύστημα που καθιερώνει ο εν λόγω κανονισμός, και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 4.
- 82 Όσον αφορά το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012, το άρθρο αυτό αναγνωρίζει, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, τη νομιμότητα των συμβάσεων περί παρεκτάσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας που συνάπτονται από τα συμβαλλόμενα μέρη, προκειμένου να καθοριστεί το αρμόδιο δικαστήριο κράτους μέλους για διαφορές που έχουν προκύψει ή που θα προκύψουν από συγκεκριμένη έννομη σχέση. Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όπως προκύπτει από τα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού

1215/2012, η διεθνής δικαιοδοσία για την εκδίκαση διαφοράς που αφορά σύμβαση συναφθείσα από καταναλωτή καθορίζεται, κατ' αρχήν, από τις ίδιες αυτές διατάξεις, και, σύμφωνα με το άρθρο 25, παράγραφος 4, του κανονισμού αυτού, ρήτρα παρεκτάσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας μπορεί να έχει εφαρμογή σε μια τέτοια σύμβαση μόνο στον βαθμό που δεν αντιβαίνει στις διατάξεις του άρθρου 19 του ίδιου κανονισμού.

- 83 Εν προκειμένω, από το γράμμα του άρθρου 8 του νόμου σχετικά με την ακυρότητα των συμβάσεων πιστώσεως που έχουν διεθνή χαρακτηριστικά φαίνεται να προκύπτει, πράγμα το οποίο εναπόκειται εντούτοις στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει, ότι οι κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που εισάγει εφαρμόζονται ακόμη και αν έχουν ελεύθερα συναφθεί συμφωνίες παρεκτάσεως της διεθνούς δικαιοδοσίας οι οποίες ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις του άρθρου 25 του κανονισμού 1215/2012.
- 84 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 4, παράγραφος 1, και το άρθρο 25 του κανονισμού 1215/2012 αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία, στο πλαίσιο διαφορών που αφορούν συμβάσεις πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού, επιτρέπει μεν στους οφειλέτες να ασκήσουν αγωγή κατά των μη αδειοδοτημένων πιστωτών είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτοί οι τελευταίοι έχουν την έδρα τους είτε ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου όπου οι οφειλέτες έχουν την κατοικία ή την έδρα τους, απονέμει δε διεθνή δικαιοδοσία προς εκδίκαση της αγωγής των εν λόγω πιστωτών κατά των οφειλετών τους αποκλειστικώς στα δικαστήρια του κράτους στο έδαφος του οποίου έχουν την κατοικία τους οι εν λόγω οφειλέτες, είτε αυτοί είναι καταναλωτές είτε επαγγελματίες.

Επί του τρίτου ερωτήματος

- 85 Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ένας οφειλέτης που έχει συνάψει σύμβαση πιστώσεως προκειμένου να εκτελέσει εργασίες ανακαινίσεως σε ακίνητο που αποτελεί την κατοικία του, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την παροχή υπηρεσιών τουριστικών καταλυμάτων, μπορεί να χαρακτηριστεί ως «καταναλωτής», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής.
- 86 Πρέπει κατ' αρχάς να υπομνησθεί ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, οι έννοιες που χρησιμοποιούνται από τον κανονισμό 1215/2012 και, ιδίως, αυτές που περιλαμβάνονται στο άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού αυτού πρέπει να ερμηνεύονται αυτοτελώς, με αναφορά κυρίως στο σύστημα και τους σκοπούς του εν λόγω κανονισμού, και τούτο προς διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής του εντός όλων των κρατών μελών (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψη 28).
- 87 Η έννοια του «καταναλωτή» των άρθρων 17 και 18 του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικώς, λαμβανομένης υπόψη της θέσεως του προσώπου αυτού σε συγκεκριμένη σύμβαση, σε σχέση με τη φύση και τον σκοπό της συμβάσεως αυτής, και όχι της υποκειμενικής καταστάσεως του ίδιου αυτού προσώπου, δεδομένου ότι ένα και το αυτό πρόσωπο μπορεί να θεωρηθεί ως καταναλωτής στο πλαίσιο ορισμένων πράξεων και ως επιχειρηματίας στο πλαίσιο άλλων πράξεων (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 88 Συνεπώς, μόνον οι συμβάσεις που συνάπτονται εκτός και ανεξαρτήτως οποιασδήποτε επαγγελματικής δραστηριότητας, με μοναδικό σκοπό την ικανοποίηση ιδίων καταναλωτικών αναγκών ενός ατόμου, εμπίπτουν στο ειδικό καθεστώς που καθιέρωσε ο κανονισμός αυτός για την προστασία του καταναλωτή ως εκείνου ο οποίος θεωρείται ασθενέστερος, ενώ η προστασία αυτή δεν δικαιολογείται όταν πρόκειται για σύμβαση η οποία έχει ως σκοπό μια επαγγελματική δραστηριότητα (απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

- 89 Η ιδιαίτερη αυτή προστασία δεν δικαιολογείται ούτε στην περίπτωση συμβάσεων που έχουν ως σκοπό επαγγελματική δραστηριότητα, έστω και εάν αυτή προβλέπεται για το μέλλον, δεδομένου ότι ο μελλοντικός χαρακτήρας μιας δραστηριότητας ουδόλως αναιρεί την επαγγελματική της φύση (απόφαση της 3ης Ιουλίου 1997, Benincasa, C-269/95, EU:C:1997:337, σκέψη 17).
- 90 Επομένως, οι ειδικοί κανόνες περί διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχονται στα άρθρα 17 έως 19 του κανονισμού 1215/2012 έχουν κατ' αρχήν εφαρμογή μόνο στην περίπτωση που η σύμβαση που συνήφθη μεταξύ των μερών έχει ως αντικείμενο μη επαγγελματική χρήση του σχετικού αγαθού ή της σχετικής υπηρεσίας (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 91 Όσον αφορά ειδικότερα ένα πρόσωπο που συνάπτει σύμβαση με διττό σκοπό, για χρήση η οποία έχει σχέση, εν μέρει, με την επαγγελματική του δραστηριότητα και, εν μέρει, με ιδιωτικούς σκοπούς, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι θα μπορούσε να επικαλεσθεί τις εν λόγω διατάξεις μόνο στην περίπτωση κατά την οποία ο σύνδεσμος της σύμβασής αυτής με την επαγγελματική δραστηριότητα του εν λόγω προσώπου είναι τόσο ισχνός ώστε να καθίσταται περιθωριακός και, επομένως, να έχει αμελητέα σημασία στο πλαίσιο ολόκληρης της οικονομικής πράξεως για την οποία συνήφθη η σύμβαση αυτή (πρβλ. απόφαση της 25ης Ιανουαρίου 2018, Schrems, C-498/16, EU:C:2018:37, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 92 Στο αιτούν δικαστήριο εναπόκειται, υπό το πρίσμα των αρχών αυτών, να διαπιστώσει αν, στο πλαίσιο της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί, η A. Milivojević μπορεί να χαρακτηριστεί ως «καταναλωτής», κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012. Προς τούτο, το εθνικό δικαστήριο θα πρέπει να λάβει υπόψη όχι μόνον το περιεχόμενο, τη φύση και τον σκοπό της σύμβασής, αλλά και τις αντικειμενικές περιστάσεις που συνόδευαν τη σύναψή της (απόφαση της 20ής Ιανουαρίου 2005, Gruber, C-464/01, EU:C:2005:32, σκέψη 47).
- 93 Συναφώς, το αιτούν δικαστήριο μπορεί να λάβει υπόψη του το γεγονός ότι η A. Milivojević ισχυρίζεται ότι συνήψε την επίμαχη σύμβαση πιστώσεως για την ανακαίνιση της οικίας της, ούτως ώστε να δημιουργηθούν διαμερίσματα προς ενοικίαση, χωρίς εντούτοις να αρνηθεί το γεγονός ότι μέρος του δανείου χρησιμοποιήθηκε για ιδιωτικούς σκοπούς. Υπό παρόμοιες συνθήκες, όπως προκύπτει από τη νομολογία που υπενθυμίζεται στη σκέψη 91 της παρούσας αποφάσεως, μπορεί να θεωρηθεί ότι η A. Milivojević συνήψε την επίμαχη σύμβαση υπό την ιδιότητα του καταναλωτή μόνον αν ο δεσμός μεταξύ της σύμβασής αυτής και της επαγγελματικής δραστηριότητας που συνίσταται στην παροχή υπηρεσιών τουριστικών καταλυμάτων είναι σε τέτοιο βαθμό ασθενής και αμελητέος ώστε να είναι προφανές ότι η σύμβαση αυτή συνήφθη κυρίως για ιδιωτικούς σκοπούς.
- 94 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι οφειλέτης που συνήψε σύμβαση πιστώσεως προκειμένου να εκτελέσει εργασίες ανακαίνισης σε ακίνητο που βρίσκεται η κατοικία του, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την παροχή υπηρεσιών τουριστικών καταλυμάτων, δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «καταναλωτής», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, εκτός εάν, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται στο σύνολό της η πράξη για την οποία η σύμβαση αυτή συνήφθη, αυτή η τελευταία έχει τόσο στενό δεσμό με την εν λόγω επαγγελματική δραστηριότητα, ώστε να είναι προφανές ότι η εν λόγω σύμβαση επιδιώκει, κυρίως, ιδιωτικούς σκοπούς, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

Επί του τέταρτου ερωτήματος

- 95 Με το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ερωτά, κατ' ουσίαν, αν το άρθρο 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποτελεί αγωγή «σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων», κατά την έννοια της εν

λόγω διατάξεως, αγωγή με την οποία ζητείται η ακύρωση συμβάσεως πιστώσεως και της συμβολαιογραφικής πράξεως περί συστάσεως υποθήκης προς εξασφάλιση της εκ της συμβάσεως αυτής απαιτήσεως, καθώς και η εξάλειψη της εγγραφείσας στο κτηματολόγιο υποθήκης επί ακινήτου.

- 96 Από το γράμμα του άρθρου 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1215/2012 προκύπτει ότι αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση των αγωγών που αφορούν υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων έχουν τα δικαστήρια του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η κατοικία των διαδίκων.
- 97 Όπως προκύπτει από πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η έννοια της φράσεως «σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων» πρέπει να καθορίζεται αυτοτελώς στο πλαίσιο του δικαίου της Ένωσης, για τη διασφάλιση της ομοιόμορφης εφαρμογής της σε όλα τα κράτη μέλη (πρβλ. αποφάσεις της 3ης Απριλίου 2014, Weber, C-438/12, EU:C:2014:212, σκέψη 40, καθώς και της 17ης Δεκεμβρίου 2015, Komu κ.λπ., C-605/14, EU:C:2015:833, σκέψη 23).
- 98 Το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι οι διατάξεις του άρθρου 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1215/2012 δεν πρέπει να ερμηνεύονται ευρύτερα απ' ό,τι απαιτεί ο σκοπός τους. Πράγματι, οι διατάξεις αυτές έχουν ως αποτέλεσμα να στερούνται οι διάδικοι τη δυνατότητα επιλογής δικαστηρίου την οποία διαφορετικά θα είχαν και, σε ορισμένες περιπτώσεις, να ενάγονται ενώπιον δικαστηρίου το οποίο δεν είναι το δικαστήριο της κατοικίας κανενός από αυτούς (πρβλ. απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, σκέψη 28).
- 99 Εξάλλου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι η αποκλειστική διεθνής δικαιοδοσία των δικαστηρίων του συμβαλλόμενου κράτους της τοποθεσίας του ακινήτου δεν καταλαμβάνει όλες τις αγωγές που αφορούν εμπράγματα δικαιώματα επί ακινήτων, αλλά μόνον εκείνες οι οποίες δεν εμπίπτουν απλώς στο πεδίο εφαρμογής του εν λόγω κανονισμού, αλλά ανήκουν επίσης στην κατηγορία των αγωγών με τις οποίες επιδιώκεται, αφενός, ο καθορισμός της εκτάσεως, του είδους, της κυριότητας και της νομής ή της κατοχής ενός ακινήτου ή της υπάρξεως άλλων εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί των ακινήτων αυτών και, αφετέρου, η εξασφάλιση στους δικαιούχους της προστασίας των προνομίων που συνδέονται με το δικαίωμά τους (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, σκέψη 30 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 100 Υπενθυμίζεται επίσης ότι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, η διαφορά μεταξύ ενός εμπράγματος και ενός ενοχικού δικαιώματος έγκειται στο ότι το πρώτο, το οποίο βαρύνει ένα ενσώματο αντικείμενο, παράγει τα αποτελέσματά του έναντι πάντων, ενώ το δεύτερο μπορεί να προβληθεί μόνον κατά του οφειλέτη (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, σκέψη 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 101 Εν προκειμένω, όσον αφορά τα αιτήματα περί ακυρώσεως της επίμαχης συμβάσεως και της συμβολαιογραφικής πράξεως περί συστάσεως υποθήκης, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι αυτά στηρίζονται σε ενοχικό δικαίωμα δυνάμενο να προβληθεί μόνον κατά του εναγομένου. Ως εκ τούτου, τα αιτήματα αυτά δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανόνα περί αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας που περιέχεται στο άρθρο 24, σημείο 1, του κανονισμού 1215/2012.
- 102 Αντιθέτως, όσον αφορά το αίτημα περί εξαλείψεως από το κτηματολόγιο της εγγραφείσας υποθήκης, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, άπαξ η υποθήκη έχει δεόντως συσταθεί, βάσει των τυπικών και ουσιαστικών κανόνων της οικείας εθνικής νομοθεσίας, αποτελεί εμπράγματο δικαίωμα που παράγει αποτελέσματα *erga omnes*.
- 103 Ένα τέτοιο αίτημα, δεδομένου ότι σκοπεί στη διαφύλαξη των προνομίων που απορρέουν από εμπράγματο δικαίωμα, εμπίπτει στην αποκλειστική διεθνή δικαιοδοσία των δικαστηρίων του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου, βάσει του άρθρου 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1215/2012 (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2016, Schmidt, C-417/15, EU:C:2016:881, σκέψη 41).

- 104 Πρέπει να προστεθεί, συναφώς, ότι, βάσει αυτής της αποκλειστικής διεθνούς δικαιοδοσίας του δικαστηρίου του κράτους μέλους της τοποθεσίας του ακινήτου όσον αφορά το αίτημα της εξαλείψευς από το κτηματολόγιο της εγγραφείσας υποθήκης, το δικαστήριο αυτό έχει επίσης συντρέχουσα διεθνή δικαιοδοσία λόγω συναφείας, δυνάμει του άρθρου 8, παράγραφος 4, του κανονισμού 1215/2012, για την εκδίκαση των αγωγών με τις οποίες ζητείται η αναγνώριση της ακυρότητας της συμβάσεως πιστώσεως και της συμβολαιογραφικής πράξεως σχετικά με τη σύσταση της υποθήκης αυτής, στον βαθμό που οι εν λόγω αγωγές στρέφονται κατά του ίδιου εναγομένου και μπορούν, όπως προκύπτει από τα στοιχεία της δικογραφίας που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο, να σωρευθούν.
- 105 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω σκέψεων, στο τέταρτο προδικαστικό ερώτημα προσήκει η απάντηση ότι το άρθρο 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αποτελεί αγωγή «σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αγωγή με αίτημα την εξάλειψη από το κτηματολόγιο υποθήκης επί ακινήτου, αλλά ότι δεν εμπίπτει στην έννοια αυτή αγωγή περί ακυρώσεως συμβάσεως πιστώσεως και συμβολαιογραφικής πράξεως περί συστάσεως υποθήκης προς εξασφάλιση της εκ της συμβάσεως αυτής απαιτήσεως.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 106 Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπύπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων. Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν όσοι υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, πλην των ως άνω διαδίκων, δεν αποδίδονται.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δεύτερο τμήμα) αποφαινεται:

- 1) Το άρθρο 56 ΣΛΕΕ πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι αντιτίθεται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, που έχει ως συνέπεια, μεταξύ άλλων, οι συμβάσεις πιστώσεως και οι δικαιοπραξίες που ερείδονται επ' αυτών, οι οποίες συνάπτονται στο έδαφος αυτού του κράτους μέλους μεταξύ οφειλετών και εγκατεστημένων σε άλλο κράτος μέλος πιστωτών, που δεν είναι κάτοχοι αδείας εκδοθείσας από τις αρμόδιες αρχές του πρώτου κράτους μέλους, προκειμένου να ασκήσουν τη δραστηριότητά τους στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού, να είναι άκυρες από της συνάψεώς τους, έστω και εάν συνήφθησαν πριν από την έναρξη ισχύος της εν λόγω νομοθεσίας.
- 2) Το άρθρο 4, παράγραφος 1, και το άρθρο 25 του κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2012, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, αντιτίθενται σε νομοθεσία κράτους μέλους, όπως η επίμαχη στην κύρια δίκη, η οποία, στο πλαίσιο διαφορών που αφορούν συμβάσεις πιστώσεως με διεθνή χαρακτηριστικά, οι οποίες εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού αυτού, επιτρέπει μεν στους οφειλέτες να ασκήσουν αγωγή κατά των μη αδειοδοτημένων πιστωτών είτε ενώπιον των δικαστηρίων του κράτους στο έδαφος του οποίου αυτοί οι τελευταίοι έχουν την έδρα τους είτε ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου όπου οι οφειλέτες έχουν την κατοικία ή την έδρα τους, απονέμει δε διεθνή δικαιοδοσία προς εκδίκαση της αγωγής των εν λόγω πιστωτών κατά των οφειλετών τους αποκλειστικώς στα δικαστήρια του κράτους στο έδαφος του οποίου έχουν την κατοικία τους οι εν λόγω οφειλέτες, είτε αυτοί είναι καταναλωτές είτε επαγγελματίες.
- 3) Το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι οφειλέτης που συνήψε σύμβαση πιστώσεως προκειμένου να εκτελέσει εργασίες ανακαίνισης σε ακίνητο που βρίσκεται η κατοικία του, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την παροχή υπηρεσιών τουριστικών καταλυμάτων δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως «καταναλωτής», κατά την έννοια της

διατάξεως αυτής, εκτός εάν, λαμβανομένου υπόψη του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται στο σύνολό της η πράξη για την οποία η σύμβαση αυτή συνήφθη, αυτή η τελευταία έχει τόσο στενό δεσμό με την εν λόγω επαγγελματική δραστηριότητα ώστε να είναι προφανές ότι η εν λόγω σύμβαση επιδιώκει, κυρίως, ιδιωτικούς σκοπούς, πράγμα που εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει.

- 4) Το άρθρο 24, σημείο 1, πρώτο εδάφιο, του κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι αποτελεί αγωγή «σε υποθέσεις εμπραγμάτων δικαιωμάτων επί ακινήτων», κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, αγωγή με αίτημα την εξάλειψη από το κτηματολόγιο υποθήκης επί ακινήτου, αλλά ότι δεν εμπίπτει στην έννοια αυτή αγωγή περί ακυρώσεως συμβάσεως πιστώσεως και συμβολαιογραφικής πράξεως περί συστάσεως υποθήκης προς εξασφάλιση της εκ της συμβάσεως αυτής απαιτήσεως.

(υπογραφές)